

4. Постанова «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти» № 462 від 20 квітня 2011 р. затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 462 від 20 квітня 2011 р. – Київ.
5. Постанова «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 872 від 15 серпня 2011 р. – Київ.

REFERENCES

1. Orientovni navchalni programi turistsko-kraeznavchih ob'ednan uchnivskoyi molodi /Za zag.red. Yu. V. Shtangeya. m. K. : IZMN, 1996. – 368 s.
2. Zakon Ukraini «Pro pozashkilnu osvitu» № 1841-III vid 22. cherv. 2000 r. : priynyata na Vidomosti Verhov. Radi Ukraini – Kiyiv. : st. 393.
4. Nakaz Ministerstva osviti i nauki Ukraini «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro poryadok organizatsiyi individualnoyi ta grupovoyi roboti v pozashkilnih navchalnih zakladah» № 651 vid 11 serpnya 2004 r. : zareestrovano v Ministerstvi yustitsiyi yustitsiyi Ukraini 20 serpnya 2004 r. za № 1036/963 – Kiyiv.
5. Postanova «Pro zatverdzhennya Derzhavnogo standartu pochatkovoyi zagalnoyi osviti» № 462 vid 20 kvitnya 2011 r. zatverdzheno postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukraini № 462 vid 20 kvitnya 2011 r. – Kiyiv.
6. Postanova «Pro zatverdzhennya Poryadku organizatsiyi inklyuzivnogo navchannya u zagalnoosvitnih navchalnih zakladah» zatverdzheno postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukraini №872 vid 15 serpnya 2011 r. – Kiyiv.

УДК 615.851.3

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ЕРГОТЕРАПІЇ

Мазепа М.А., Вовканич А.С., Тиравська О.І., Тимрук-Скоропад К.А., Ціж Л.М.

79007, Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського, м. Львів, вул.Костюшка, 11, Україна

mrmazepa@ukr.net

Проаналізовано зарубіжний досвід викладання ерготерапії на прикладі держав Європи – Франції, Данії, Польщі, Великобританії, Португалії та Республіки Білорусь. Системи підготовки ерготерапевтів в Україні не існує, відсутні стандарти освіти, освітньо-кваліфікаційні програми тощо. Важливо підійти до розробки навчальних програм з позицій сучасної парадигми ерготерапії з врахуванням зарубіжного досвіду, особливо тих країн, де ерготерапевтів готують впродовж багатьох років. Вивчення програм викладання ерготерапії у країнах Європи показало що вони, мають багато спільних і відмінних рис. У більшості країн передбачено 3 або 4-річне навчання для отримання ступеня бакалавр, першого ступеня вищої освіти. В усіх програмах навчання початкові дисципліни розподіляються таким чином, щоб студент оволодів основними компетентностями ерготерапевта, а особливо практичними навиками під час проходження практик, що складає не менше як 1000 годин.

Ключові слова: ерготерапія, теоретична підготовка, навчальні дисципліни, кредити ECTS, клінічна практика.

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ПРЕПОДАВАНИЯ ЭРГОТЕРАПИИ

Мазепа М.А., Вовканич А.С., Тиравська О.И., Тимрук-Скоропад К.А., Циж Л.М.

79007, Львовский государственный университет физической культуры им. Ивана Боберского, ул.Костюшко, 11, г. Львов, Украина

mrmazepa@ukr.net

Проанализирован зарубежный опыт преподавания эрготерапии на примере государств Европы – Франции, Дании, Польши, Великобритании, Португалии и Республики Беларусь. Системы подготовки эрготерапевтов в Украине не существует, отсутствуют стандарты образования, образовательно-квалификационные программы и тому подобное. Важно подойти к разработке учебных программ с позиций современной парадигмы эрготерапии с учетом зарубежного опыта, особенно тех стран, где эрготерапевта готовят на протяжении многих лет. Изучение программ преподавания эрготерапии в странах Европы показало, что они имеют много общих и

отличительных особенностей. В большинстве стран предусмотрено 3 или 4-летнее обучение для получения степени бакалавр, первой ступени высшего образования. Во всех программах обучения учебные дисциплины распределяются таким образом, чтобы студент овладел основными компетенциями эрготерапевта, особенно практическими навыками при прохождении практик, которая составляет не менее 1000 часов.

Ключевые слова: эрготерапия, теоретическая подготовка, учебные дисциплины, кредиты ECTS, клиническая практика.

FOREIGN EXPERIENCE OF OCCUPATIONAL THERAPY TEACHING

Mazepa M., Vovkanych A., Tyravska O., Tymruk-Skoropad K., Tszih L.

79007, Lviv State University of Physical Culture named by Ivan Bobersky, Kostyushka str., 11,
Lviv, Ukraine

mrmazepa@ukr.net

Foreign experience of occupational therapy teaching using the example of the states of Europe - France, Denmark, Poland, Great Britain, Portugal and the Republic of Belarus was analyzed in article. There are no training systems for occupational therapists in Ukraine, there are no educational standards, educational and qualification programs. Development of curricula from the standpoint of the modern paradigm of occupational therapy, taking into account foreign experience, especially those countries where the occupational therapists, is trained for many years are very important. The study of the teaching of occupational therapy in Europe has shown that they have many common and distinctive features. Three or 4-year training is provided to obtain the first stage of higher education - bachelor's degree in most countries. In all training programs, the academic disciplines are distributed in such a way that the student masters the basic competences of the occupational therapist, especially practical skills when passing the practice, which is at least 1000 hours.

Key words: occupational therapy, theoretical training, educational disciplines, ECTS credits, clinical practice.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У 2016 до Класифікатора професій введено нову професійну назву – «ерготерапевт», яка віднесена до групи «Професіонали в галузі медицини (крім сестринської справи та акушерства)», підкласу «Інші професіонали в галузі медицини (крім сестринської справи та акушерства)». [1, 2].

Поява нової професії в Україні зобов'язує розробити стратегію підготовки відповідних кадрів для нового типу послуг людям, що мають ті чи інші обмеження життєдіяльності. Це означає, щоб стати ерготерапевтом потрібно отримати університетську освіту і професійно орієнтовані дисципліни повинні викладатись уже з перших курсів. Освіта цих спеціалістів відрізняється від освіти лікаря, хоча студенти всіх спеціальностей, що пов'язані зі здоров'ям людини, вивчають базові дисципліни, але навчання підпорядковане тим завданням які в подальшому будуть виконувати, ті чи інші спеціалісти. Для майбутніх ерготерапевтів необхідно детальніше знати психологію, законодавство України у сфері соціального захисту осіб з обмеженням життєдіяльності, ергономіку і те, як люди виконують ті чи інші види діяльності. Після отримання університетської освіти ерготерапевти можуть працювати в лікарнях, реабілітаційних центрах, школах та дитячих виховних закладах, в службах соціальної опіки незалежно в рамках своєї професійної компетенції і мають право самостійно визначити, якої допомоги потребують їх клієнти. Водночас ерготерапевти є повноцінними членами мультидисциплінарної бригади, яка формується довкола пацієнта.

Враховуючи велику потребу в ерготерапевтах у навчальних закладах України, розпочинається підготовка ерготерапевтів. Системи підготовки ерготерапевтів в Україні не існує, відсутні стандарти освіти, освітньо-кваліфікаційні програми тощо. Слід зазначити, що у Львівському державному університеті фізичної культури ім. І. Боберського ерготерапія (працетерапія) викладається з 2007 року, розроблено навчальну програму, курс лекцій тощо. У межах дисципліни «Вступ до реабілітації» та «Технічні засоби у фізичній реабілітації» розглядається багато питань, що мають пряме відношення до ерготерапії.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Сьогодні важливо підійти до розробки навчальних програм з позицій сучасної парадигми ерготерапії з врахуванням зарубіжного досвіду, особливо тих країн, де ерготерапевтів

готують впродовж багатьох років. Як свідчать літературні дані [5, 6, 7, 8], у зарубіжних країнах склалися свої системи підготовки ерготерапевтів. Тому для нас є дуже важливим аналіз досвіду зарубіжних країн.

МЕТА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження – проаналізувати систему підготовки ерготерапевтів у навчальних закладах країн Європи: Франції, Данії, Польщі, Великобританії, Португалії та Республіці Білорусь для розробки програми підготовки фахівців в Україні.

Методи дослідження – аналіз та узагальнення літературних джерел та всесвітньої інформаційної мережі Інтернет; документальний метод (нормативно-правові документи).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Тривалість навчання для отримання диплому ерготерапевта у Франції та у Польщі складає три роки, що поділені на шість семестрів. У Польщі навчання стаціонарне, нестаціонарне, яке проводиться безперервно (від понеділка до п'ятниці) та заочне – система вихідних днів. Підготовка бакалавра у Франції передбачає чергування часу між теоретичним та практичним навчанням, що відбувається у навчальному закладі та практичним навчанням в умовах клініки, чи інших місць, де працюють ерготерапевти. Навчання в закладі відбувається як у вигляді аудиторних занять, так і у вигляді самостійної роботи студента, організаційні форми якої визначено в навчальній програмі.

Присутність на практичних (семінарських) заняттях та практиці є обов'язковою. Лекції з деяких дисциплін є також обов'язковими, що передбачено навчальною програмою.

Згідно з освітньою програмою Франції навантаження на студента становить 27 годин на тиждень стосовно аудиторної роботи та 35 годин на тиждень для клінічної практики.

Розподіл навчальних годин є такий: теоретична підготовка – 2000 годин (лекційних – 794 години та практичних – 1206 годин); клінічна та ситуативна підготовка (клінічна практика) – 1260 годин. На самостійну роботу передбачено 1888 годин. Разом навчальне навантаження на студента становить 5148 годин (див. таблиця 1).

Розподіл навантаження студента в Польщі та у Франції має суттєві відмінності у перших двох семестрах навчання, де на практичні (семінарські) у першому та другому семестрах у Польщі кількість годин перевищує на 186 та 276 годин відповідно. Також більша кількість годин відводиться на лекційні заняття впродовж цілого навчання. Проте у Франції кількість годин для самостійної роботи, починаючи з другого семестру, переважає над такими самими в Польщі. Загальна кількість годин впродовж навчання у двох країнах суттєво не відрізняється та складає у Франції – 5148, а у Польщі – 5130 годин.

Обсяг освітньої програми для здобуття ступеня бакалавра ерготерапії становить 180 кредитів ECTS у Франції, Польщі, а у Білорусії 325 кредитів. Навчальні кредити розподіляються за шістьма циклами, що представлені у таблиці 2, які своєю чергою поділені на нормативні дисципліни з метою забезпечення поетапного узгодженого оволодіння десятьма компетентностями ерготерапевта.

Процес теоретичної та практичної підготовки ерготерапевта у Франції та у Польщі передбачає вивчення нормативних дисципліни (144 ECTS) та проходження клінічних практик (36 ECTS).

Навчальні дисципліни згідно навчального плану у Франції наступних 4 видів: дисципліни, що «сприяють» (42 ECTS); дисципліни, що дають «професійні» знання (45 ECTS); дисципліни, що забезпечують інтеграцію знань та формують професійний підхід (31 ECTS); дисципліни, що дають наскрізні знання (22 ECTS).

До цих дисциплін упродовж останнього семестру додається варіативний блок (4 ECTS). Цей блок дозволяє студенту поглибити свої практичні вміння в ерготерапії, або подумати про майбутній можливий подальший вибір після завершення навчання.

Клінічна підготовка триває 36 тижнів по 35 годин, що разом становить 1260 годин. Усього передбачено 5 клінічних практик, які розподілені на три роки підготовки студента: семестр 2 (перший рік): 4 тижні; семестр 3 (другий рік): 8 тижнів; семестр 4 (другий рік): 8 тижнів; семестр 5 (третій рік): 8 тижнів; семестр 6 (третій рік): 8 тижнів.

Не більше двох з цих періодів практики можуть бути поділені для підготовки студентом наукової роботи. Такий підхід до проходження практики дозволяє вирішувати подвійну мету: набуття професійних навичок та підбір студентом матеріалу для подальшого написання кваліфікаційної роботи.

Таблиця 1 – Розподіл навантаження студента (в годинах) у Франції та Польщі

Семестр	Країни	Лекції	Практичні (семинарські)	Лекції + практичні	Самостійна робота	Практика	Загальна кількість годин
С1	Франція	242	249	491	319	0	810
	Польща	270	435	705	475	0	1180
С2	Франція	186	214	400	302	140	842
	Польща	285	490	775	205	100	1080
С3	Франція	126	188	314	280	280	874
	Польща	180	240	420	225	200	845
С4	Франція	98	238	336	258	280	874
	Польща	120	195	315	245	150	710
С5	Франція	114	167	281	313	280	874
	Польща	105	180	285	205	300	790
С6	Франція	28	150	178	416	280	874
	Польща	60	60	120	155	250	525
Сума	Франція	794	1206	2000	1888	1260	5148
	Польща	1020	1600	2620	1510	1000	5130

Навчальні дисципліни згідно із навчальним планом у Польщі поділені на загальні предмети, загальноакадемічні, базові, основні тематичні предмети, предмети на вибір, модуль дипломної роботи та практику. Порівняно з циклами, які викладаються в інших країнах Європи, у Польщі, багато спільного щодо кредитів, а саме у Польщі – 29 ECTS, а у Франції – 31 ECTS; цикл інтеграція знань і професійний підхід ерготерапевта у Польщі – 24 ECTS, а у Франції – 31 ECTS, практики збігаються та складають 36 ECTS. Проте є суттєві розбіжності між циклами гуманітарних наук, соціальних наук та права – у Польщі – 29 ECTS, у Франції – 16 ECTS та варіативним циклом, який у Польщі (34 ECTS) передбачає предмети фізичної активності та предмети, що дозволяють розширити знання та вміння студента у майбутній його професії – це такі дисципліни, як основи ручної терапії, естетика тіла, стратегія подолання стресу тощо. Також незначна відмінність спостерігається між циклами медичних наук та основ і процесу ерготерапії у Польщі 19 ECTS та 9 ECTS, а у Франції – 26 та 14 ECTS відповідно.

Таблиця 2 – Розподіл кредитів між циклами дисциплін

Науки	Франція	Польща	Білорусь
Гуманітарні науки, соціальні науки та право	16 ECTS	29 ECTS	96 ECTS
Медичні науки	26 ECTS	19 ECTS	55 ECTS
Основи та процес ерготерапії	14 ECTS	9 ECTS	33 ECTS
Методи, методики та засоби ерготерапевта	31 ECTS	29 ECTS	5 ECTS
Методи роботи	22 ECTS		21 ECTS
Практика	36 ECTS	36 ECTS	27 ECTS
Інтеграція знань і професійний підхід ерготерапевта	31 ECTS	24 ECTS	51 ECTS
Варіативний цикл	4 ECTS	34 ECTS	8 ECTS
Загальна кількість	180 ECTS	180 ECTS	325 ECTS

Клінічна практика у Польщі складає 1000 годин, включає 5 клінічних практик, вступну практику, практику в середовищі проживання та проект практики, що також розподілені на 3 роки навчання.

Із країн колишнього Радянського Союзу Білорусія однією з перших почала навчання фахівців з ерготерапії. Освітній стандарт зі спеціальності «фізична реабілітація і ерготерапія» за напрямом ерготерапія затверджений і введений у дію в Білорусії у 2008 році. Підготовка фахівця за цим напрямом забезпечує отримання випускником професійної кваліфікації «Інструктор-методист з ерготерапії. Викладач фізичної культури».

Передбачаються денна і заочна форми навчання. Нормативний термін підготовки фахівця при денній формі навчання становить 4 роки і оцінюється не менше ніж у 240 залікових одиниць. Нормативний термін підготовки фахівця на заочній формі навчання на рік більший.

Максимальний обсяг навчального навантаження студентів не перевищує 54 години на тиждень, включаючи всі види аудиторної та позааудиторної роботи. Обсяг обов'язкових аудиторних занять студентів, що визначається вищим навчальним закладом з урахуванням спеціальності, специфіки організації навчального процесу, оснащення навчально-лабораторної бази, інформаційного, навчально-методичного забезпечення, встановлений у межах 24-36 годин.

Загалом, теоретичне навчання та практичні заняття розраховані на 6588 годин при терміні навчання 4 роки.

На 2016-17 навчальний рік у Великобританії налічується 33 навчальні заклади, які навчають студентів за програмою з ерготерапії, акредитованою Всесвітньою федерацією ерготерапії (код B920), яка залежно від закладу дещо модифікується. Кваліфікація випускників, які навчалися за цією освітньою програмою, визнається у 60 країнах по всьому світі. Окрім того, дана програма акредитована професійними організаціями Health & Care Professions Council (HCPC) та College of Occupational Therapists (COT).

Бакалаврська програма Університету Камбрія (University of Cumbria) розрахована на 3-річне навчання та складається з 18 модулів (таблиця 3). Залежно від кількості успішно пройдених кредитів випускник отримує: Бакалавра з ерготерапії (300 кредитів); Диплом наук про здоров'я (240 кредитів); Сертифікат наук про здоров'я (120 кредитів)

На практику відводиться 1000 годин, які необхідні для реєстрації в Health & Care Professions Council (HCPC) (2007 р.), College of Occupational Therapists (COT) і Всесвітній федерації ерготерапевтів (2002 р.).

Таблиця 3 – Структура програми навчання у Великобританії (3 роки)

1 рік	1 термін осінь	Вступ в ерготерапію через самостійне навчання Рівень 4. Основний модуль 20 кредитів		Основи ерготерапії Рівень 4. Основний модуль 20 кредитів
	2 термін весна	Зміна життя – вплив хвороби Рівень 4. Основний модуль 20 кредитів	Зміни в житті - професійне здоров'я та благополуччя Рівень 4. Основний модуль 20 кредитів	Розуміння себе як терапевта Рівень 4. Основний модуль 20 кредитів
	3 термін літо	Практика 1 Рівень 4. Основний модуль 20 кредитів		
2 рік	4 термін осінь	Прикладні моделі ерготерапії Рівень 5. Основний модуль 20 кредитів		Підходи ерготерапії Рівень 5. Основний модуль 20 кредитів
	5 термін весна	Практика 2 Рівень 5. Основний модуль 40 кредитів		
	6 термін літо	Дослідження і управління в ерготерапії Рівень 5. Основний модуль 20 кредитів		Заняття в спільнотах Рівень 5. Основний модуль 20 кредитів
3 рік	7 термін осінь	Практика 3 Рівень 6. Основний модуль 40 кредитів		
	8 термін весна	Звернення до професійної несправедливості через сучасну і майбутню практику Рівень 6. Основний модуль 20 кредитів		Задоволення потреб на робочому місці Рівень 6. Основний модуль
	9 термін літо	Професійна аргументація Рівень 6. Основний модуль 20 кредитів		Задоволення потреб на робочому місці Рівень 6. Основний модуль 40 кредитів

Університет Саутгемптона (University of Southampton) – навчання з ерготерапії теж триває мінімум 3 роки (можливе 5-річне навчання) і включає 1000 годин проходження практики (таблиця 4).

Таблиця 4 – Модулі навчання, які включає програма Університету Саутгемптона (Великобританія)

Рівень/ частина	Назва модуля	Кредити	Диплом
4/1	Введення в професійну практику	7,5	
	Науки про здоров'я 1	7,5	
	Науки про здоров'я 2	7,5	
	Дослідження в ерготерапії (1)	7,5	
	Дизайн занять (1)	7,5	
	Принципи ерготерапевтичної практики	7,5	
	Особистий і професійний розвиток ерготерапевта (1)	7,5	
	Терапевтичні обов'язки / Партнерство в ерготерапевтичній практиці (1)	7,5	
	Практика (1)	7,5	
		Сума кредитів для рівня 4	67,5
5/2	Дослідження в ерготерапії (2)	7,5	
	Дизайн занять (2)	7,5	
	Інтегрована ерготерапевтична практика	15	
	Особистий і професійний розвиток ерготерапевта (2)	7,5	
	Терапевтичні обов'язки / Партнерство в ерготерапевтичній практиці (2)	7,5	
	Практика 2	7,5	
	Практика 3	7,5	
	Сума кредитів для рівня 5	60	Диплом наук про здоров'я (120 ECTS)
6/3	Дослідження в галузі ерготерапії: дослідницький проект	15	
	Майбутня професійна практика: Вплив на інновації та зміни	7,5	
	Комплексна ерготерапевтична практика	15	
	Терапевтичні обов'язки / Партнерство в ерготерапевтичній практиці (3)	7,5	
	Практика 4	15	
	Сума кредитів для рівня 6	60	Бакалавр з ерготерапії (180 ECTS)

У Португалії навчання основних дисциплін для отримання диплома зі спеціальності ерготерапевт відбувається впродовж двох років. У першому семестрі значна кількість годин (60 год.) відводиться на вивчення дисципліни “Теорія та методика ерготерапії”, а також по 55 год. на вивчення “Анатомії” та “Основ ерготерапії”. У другому семестрі студенти вивчають “Біомеханіку та рухи людини”, “Нейроанатомію та нейрофізіологію”, “Основи ерготерапії”, а також проходять практику, яка складає 105 год. На другому році вивчають “Неврологію”, “Психіатрію”, “Патологію м'язів та скелету”, а також значна частина часу відводиться на практику, а саме у 3 семестрі – це 40 годин, а у 4 семестрі – це 30 годин так званої

артистичної практики та 130 годин – стажування в клініці чи в закладах де необхідною є ерготерапія.

Цікавою є магістерська програма, за якою навчаються студенти Данії. Ця освітня програма складається з 120 ECTS, що відповідає 2 рокам очного навчання.

Метою магістерської програми є оволодіння студентом із базовим рівнем професійної освіти знань, навичок і компетенцій необхідних для здійснення складної працетерапії та / або діяльності, орієнтованої на вирішення завдань в соціальній галузі та сфері охорони здоров'я, профілактики хвороб, лікування, абілітації, реабілітації та паліативної допомоги.

Програма розділена на вісім обов'язкових навчальних модулів, один додатковий модуль і дипломний модуль (загалом 10 модулів), кожен із яких триває 7 тижнів: Епідеміологія та біостатистика – 30 ECTS; Наукова діяльність і теорія повсякденної життєдіяльності – 15 ECTS; Гуманістичні підходи до досліджень в галузі охорони здоров'я – 15 ECTS; Економіка здоров'я – 5 ECTS; Доказовість і якість – 5 ECTS; Технології і повсякденне життя – 5 ECTS; Управління проектами – 5 ECTS; Втручання та основи діяльності – 10 ECTS; Факультативи – 15 ECTS; Дипломна наукова робота – 30 ECTS.

Крім того, програма складається з 3-х основних напрямів: ерготерапевтична і наукова робота, соціальні науки, методологія науково-дослідної сфери.

ВИСНОВКИ

Програми викладання ерготерапії у країнах Європи мають багато спільних і відмінних рис. У більшості країн передбачено 3 або 4-річне навчання для отримання ступеня бакалавр, першого ступеня вищої освіти. В усіх програмах навчання початкові дисципліни розподіляються таким чином, щоб студент оволодів основними компетентностями ерготерапевта, а особливо практичними навиками під час проходження практик, що складає не менше як 1000 годин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горбунова В. Фахівці у сфері психічного здоров'я у Великобританії [Електронний ресурс] / В. Горбунова, В. Климчук // Збірник наукових праць: психологія. – Випуск 21. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: journals.pu.if.ua/index.php/psp/article/download/1423/1416.
2. Лянной Ю. О. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: спец. 13.00.04 "теорія і методика професійної освіти" / Лянной Юрій Олегович. – Суми, 2017. – 47 с.
3. Наказ Мінекономрозвитку України від 10.08.2016 №1328 про Зміну 5 до Класифікатора [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=49884613-84ea-4cc4-8979-cc5ce4f793b7&title=NakazMinekonomrozvitkuVid10-08-2016-1328-proZatverdzhenniaZmini5-DoNatsionalnogoKlasifikatoraUkrainiDk003>.
4. Наказ Міністерства охорони здоров'я №1171 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://document.ua/pro-vnesennja-zmin-do-dovidnika-kvalifikaciinih-harakteristi-doc289621.html>.
5. Kierunek_Terapia_Zajeciowa [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://awf.wroc.pl/pl/article/1005/2445/Kierunek_Terapia_Zajeciowa
6. Programme Specification Occupational Therapy [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cumbria.ac.uk/media/university-of-cumbria-website/content-assets/public/aqs/documents/programmespecification/healthsocialcare/BScOccupationalTherapy.pdf>.

7. Ramowy program studiów [Elektronnyy resurs] – Режим доступу до ресурсу: <https://omnis.awf.wroc.pl/public/krk/21>.
8. Undergraduate study Occupational Therapy [Elektronnyy resurs] – Режим доступу до ресурсу: http://www.southampton.ac.uk/healthsciences/undergraduate/courses/bsc_occupational_therapy.page.

REFERENCES

1. Gorbunova V. Fachivci u sferi psichichnogo zdorowya u Welykobrytanii [Elektronnyy resurs] / V. Gorbunova, V. Klymchuk // Zbirnyk naukovykh prac: psychologia. – Vypusk 21.– 2016. – Reshym dostupu do resursu: journals.pu.if.ua/index.php/psp/article/download/1423/1416.
2. Lyyanoy J.O. Teoretychni ta metodychni zasady profesijnoi pidgotovky majbutnich magistriv z fizychnoi reabilitacii u vyshchyh navchalnyh zakladah: aftoref. dys. na zdobuttya nauk. Stupenya dokt. ped. nauk: spec. 13.00.04 "teoria i metodyka profesiynoi osvity" / Y. O. Lyyanoy. – Sumy, 2017. – 47 s.
3. Nakaz Minekonomrozvytku Ukrainy vid 10.08.2016 №1328 pro Zminu 5 do Klasyfikatoraa [Elektronnyy resurs] – Reshym dostupu do resursu: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=49884613-84ea-4cc4-8979-cc5ce4f793b7&title=NakazMinekonomrozvitkuVid10-08-2016-1328-proZatverdzhenniaZmini5-DoNatsionalnogoKlasifikatoraUkrainiDk003>
4. Nakaz ministerstva ohorony zdorovja №1171 [Elektronnyy resurs] – Reshym dostupu do resursu: <http://document.ua/pro-vnesennja-zmin-do-dovidnika-kvalifikaciinih-harakteristi-doc289621.html>.
5. Kierunek_Terapia_Zajeciowa [Elektronnyy resurs] – Reshym dostupu do resursu: http://awf.wroc.pl/pl/article/1005/2445/Kierunek_Terapia_Zajeciowa
6. Programme Specification Occupational Therapy [Elektronnyy resurs] – Reshym dostupu do resursu: <https://www.cumbria.ac.uk/media/university-of-cumbria-website/content-assets/public/aqs/documents/programmespecification/healthsocialcare/BScOccupationalTherapy.pdf>.
7. Ramowy program studiów [Elektronnyy resurs] – Reshym dostupu do resursu: <https://omnis.awf.wroc.pl/public/krk/21>.
8. Undergraduate study Occupational Therapy – [Elektronnyy resurs] – Reshym dostupu do resursu: http://www.southampton.ac.uk/healthsciences/undergraduate/courses/bsc_occupational_therapy.page.

УДК 796.012.6:612.76:612.1:796.071.2-053.85/9

ВЛИЯНИЕ ДВИГАТЕЛЬНОГО РЕЖИМА НА ФУНКЦИОНАЛЬНОЕ СОСТОЯНИЕ ВЕТЕРАНОВ СПОРТА

Михалюк Е.Л.

69035, Запорожский государственный медицинский университет, пр. Маяковского, 26,
Запорожье, Украина

evg.mikhalyuk@gmail.com

Обследованы 24 женщины, из них 12 (I группа) занимавшихся в молодые годы бегом на дистанции от 100 до 400 м и продолжающих в настоящее время активные занятия физическими упражнениями. Группу сравнения составили 12 женщин (II группа), которые после завершения спортивной карьеры ведут малоподвижный образ жизни. Контрольную группу для ветеранов спорта составили 12 женщин, которые не занимались и не занимаются никаким видом спорта. В I группе находилось 2 МСМК, 4 МС, 3 КМС и 3 спортсменки I разряда, во II, соответственно 1, 5, 3, 3 спортсменки. У ветеранов спорта I группы по сравнению со II обнаружено некоторое увеличение парасимпатических влияний АНС, тенденция к превалированию гипокINETического ТК, отсутствие лиц с гиперкинетическим ТК, большее число с “выше средней” и “ниже средней” оценкой ИФС, отсутствие различий величины ИМТ в период занятий спортом и в настоящее время. У ветеранов спорта II группы заметно увеличение симпатического звена АНС, чаще встречается эукинетический ТК, 91,7% с “низкой” оценкой функционального состояния, достоверно большая величина ИМТ в настоящее время по сравнению с периодом активных занятий спортом. У лиц контрольной группы отмечается достоверное